

120 ÉVE SZÜLETETT MÁRTON LAJOS

1891. február 27-én született Márton Lajos grafikus, festőművész, templomfestő és bélyegtervező Székelyudvarhelyen. A Nagymező utcai polgári iskola után az Iparművészeti Főiskolán végzett. Tehetsége korán megnyilatkozott: már 15 évesen a ZÁSZLÓNK, majd a Magyar Cserkész és más ifjúsági lapok grafikusaként hamar ismertté vált. A cserkészek közkedvelt „Mártonkája” lett, aki vázlatfüzetével járta a cserkésztáborokat, ahol pár vonallal élethűen örökítette meg ennek az életnek a szépségeit. Mindenki szerette és az egyik legismertebb magyar cserkész volt. Rajzai is ilyenek voltak: szerető gyermekarcokkal és játékos mozdulatokkal.

Márton Lajos rajza, P1 (1941), 90×72

Sok vallási tárgyú könyvet és ifjúsági regényt is illusztrált – többek között a Tóth Tihamér könyveket is –, ezekben is kifejezte a fiatalság örömét és tisztaságát.

Oltárképei és freskói szinte az egész országban megtalálhatók, így Balassagyarmaton, Simontornyán, Szentesen, Szécsényben, Szolnokon és a váci szeminárium kápolnájában.

Nagyon szép freskói láthatók a máriabesnyői kapucinus templomban. Meg kell említeni még a budai országúti ferencesek plébániájára visszakerült képét, amelyen „Kapisztrán Szent János megáldoztatja Hunyadi Jánost” című témát dolgozta fel.

Az 1934. évi gödöllői jaboreen (cserkész világtalálkozó) találkozott és lerajzolta az ezen résztvevő lord Baden Powell főcserkészt is, aki megdicsérte kitűnő és már ismert rajzait is. Ma már ismert, hogy ezen a találkozón részt vett fiatal amerikai cserkészként John F. Kennedy, az Egyesült Államok későbbi tragikus sorsú elnöke is.

Első nagyobb kiállítását 1916-ban rendezték meg. Hosszú éveken keresztül együtt dolgozott tanítványával és munkatársával Kékesi Lászlóval, aki szintén híres és elismert grafikus, bélyegtervező és templomfestő lett. Számos templom mellett az 1938-as Szent Jobb vonat díszkocsiját is együtt festették. Márton Lajos megfestette a Magyarországon tartózkodó Euge-

Márton Lajos rajza, P1 (1933), 145×110

Márton Lajos rajza, P1 (1933), 133×89

nio Pacelli bíborost, a későbbi XII. Pius pápát, amint legátusként imádkozik a Szent Korona előtt, s ezt a képet a pápának ajándékozták.

Ugyancsak Márton Lajos készítette 1938-ban az Eucharisztikus Kongresszus emlékére a bélyegeket és a bélyegblokkot is.

Életében csak rajzaiból nyolcezer készült. Az 500 darab valási tárgyú képeslapja közül kiemelhető az egyszerűbb vonalakkal ábrázolt négy apostolképe, valamint a keresztút sorozata is. Ugyancsak 500 darabnál több cserkészlapja készült, melyek az utóbbi időben már antikváriumokban is megtalálhatók. Sajnos 1948-ban az akkor megszüntetett cserkészmozgalommal együtt a legtöbb Cserkészházi rajzai is elvesztek, illetve elégették.

Hála a művésszel egy házban lakó Kékesi Lászlónak és kedves nejének, akik a hagyaték széthordásakor párat nekünk, az utókornak megmentettek.

Márton Lajos idővel nővéréhez költözött, aki haláláig ápolta. 1953. január 26-án Budapesten hunyt el. A Farkasréti temetőbe temették el, de a hálás tisztelők születésének 100. évfordulóján 1991. október 18-án a hamvait tartalmazó urnát a budapesti Margit körúton található országúti ferences templomba hozták át. 1993. május 4-től ugyanebben az urnafülkében nyugszik tanítványa, munkatársa és barátja Kékesi László is, aki hosszú évekig nekünk a KBK-ban kedves barátunk volt.

A Magyar Cserkészszövetség sohasem felejtette el, kiállításokat szervezett emlékére és kiadtak alkotásaiból is – s mi is tanítványával együtt emlékét megőrizzük.

(Lásd még lapunk 2002/1 számában megjelent méltatást.)

Mayer József

A TELEKI TÉKA ÉS EX LIBRISEI

2011. január 15-én a Magyar Televízió *Kincskereső* című műsorában érdekes ismertetés hangzott el egy egyáltalán nem közismert ex libris gyűjteményről.

Marosvásárhely nevezetes könyvtára – mely a Bolyaiak nevét viselő Református Kollégium könyvtárával történt egyesítés óta a Teleki-Bolyai néven ismert – az egyik legfontosabb magyar könyvgyűjtemény. 40 000 kötetel történt megalapítása ugyanúgy 1802-ben történt, mint a Széchenyi Könyvtáré (15 000 kötetel.)

Teleki Sámuel és neje, *iktári* (tehát a fejedelmi ágból származó) *Bethlen Zsuzsanna* ugyanúgy kezdettől közgyűjteménynek szánta, mint Széchenyi Ferenc a saját könyvgyűjteményét. Érdemes megemlíteni, hogy Bethlen Zsuzsanna maga is komoly könyvgyűjtő volt, e téren az egyik első a hazai nagyszonyok között. Az ő könyvei a gyűjteményhez 2000 kötetel járultak hozzá. A gyűjtemény ma mintegy 200 000 kötetet tesz ki.

A könyvtárban 236 ex libris található. Ezek közül feltehetően az első darabok közt vannak az alapító által maga, felesége, illetve a könyvtár részére készített lapok. Ott található azonban számos neves személyiség részére készített alkotások is, így Bánffí Dénes (1723-1780), Wesselényi Kata (1735-1788), Kemény Farkas (1741-1805), Bánffí György (1749-1822), Széchenyi Ferenc (1754-1820), Jósika Sámuel (1805-1860), Mikó Imre (1805-1860), Kelemen Lajos (1877-1963), Dzsida Jenő (1907-1958) ex librise.

Személyek nevére készült könyvjegyeken kívül számos könyvtáré (pl. a Budai Tudományegyetem Könyvtára, a párizsi Saint-Germain-de-Prés apátság könyvtára, a Bécsi Szervita Kolostor könyvtára) és egyéb közintézményeké (pl. a Francia Köztársaság Kormányának 1924-ben készült ajándékozási ex librise, a Királyi Magyar Egyetemi Könyvtár könyvjegye) is megtalálható itt.

A gyűjteményről részletes katalógus készült, melyben minden darab vonatkozásában szerepel:

- a tulajdonos neve,
- az ex libris fajtája (tulajdonos-kategóriája)
- a készítő neve,
- a készítés technikája,
- teljes címleírás,
- jelmondat az ex librisen,
- méret
- és sorszám.

A gyűjtemény kis darabszáma ellenére nagy a választék benne a készítés időszaka (XVI-XX. század), a művek ábrái (így a heraldikai elemek, az egyszerű szöveg, vagy címeres-jelmondatos lap) és a méretek vonatkozásában. (Az itt található ex librisek közül a legnagyobb 380×230 mm, a legkisebb mindössze 12×6 mm!)

Változatos a művek készítésének módja is. A katalógusban nyolc változatot találtunk. Van fametszet, rézmetszet, rézkarc, könyomat, klisé, nyomdai nyomat és nyomtatott keret kéziratossal beírással. Legtöbb ezek közül a rézmetszetes lap.

Ne felejtjük el zárszóként köszönetünket kifejezni a Televízióknak, hogy e jeles gyűjteményre felhívta a figyelmünket!

Imre Lajos